

UČITEL NA FRONTĚ

DENÍK LEGIONÁŘE
JOSEFA DUDKA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

EDICE PAMĚTI
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

UČITEL NA FRONTĚ

DENÍK LEGIONÁŘE JOSEFA DUDKA

UČITEL NA FRONTĚ

DENÍK LEGIONÁŘE JOSEFA DUDKA

Copyright © Československá obec legionářská, 2019
Photos © archiv J. Pavelkové, sbírka ČsOL, VÚA-VHA, 2019
Czech Edition © Československá obec legionářská, Praha 2019

ISBN 978-80-87919-55-2 (Československá obec legionářská)
ISBN 978-80-7557-193-9 (Nakladatelství Epoque)
ISBN 978-80-7557-731-3 (PDF)

OBSAH

Úvodem —	11
Odjezd —	13
V Hallu —	21
V důstojnické škole v Innsbrucku —	33
Zase v Hallu —	39
Ve Vídni —	44
Rok 1916 —	48
Do pole —	49
V etapě —	52
V nemocnicích —	57
Zase u kádru —	60
Na italské frontě 1916 —	62
Druhá cesta na ruskou frontu —	95
Podruhé na ruské frontě —	98
Odchod z ruské fronty —	129
Podruhé na italské frontě —	131
V zajetí —	149
V nemocnici v Nové Cuci —	151
Udine —	155
V Calci di Pisa —	159
V zajateckém táboře Monte Cassino —	179
V Sale Consilině —	194
Sulmona – Fonte d'Amore —	209
Rukujeme do československého vojska —	214

Ve Spolettě — 216
Výcvik v Campellu — 218
Ve válečném pásmu — 229
Ferrara di Monte Baldo — 234
V kulometném kursu v Illasi — 243
Na frontě proti Rakousku — 246
Zase za frontou — 259
Návrat do vlasti — 277
Doma — 279
Na Slovensku 1919 — 282
Nový vpád Maďarů na Slovensko — 300
Konec nevyhlášené války — 314
Přílohy — 327
Dokumenty — 339
Poznámka editora — 350

Vážené sestry, vážení bratři,
milí čtenáři,

v ruce právě držíte jubilejní desátý svazek naší úspěšné edice Paměti Československé obce legionářské. Splácíme jím také náš malý dluh. Poprvé totiž vydáváme paměti příslušníka čs. vojska v Itálii, čímž jsme v rámci edice obsáhli všechny tři nejdůležitější části čs. revolučního vojska v první světové válce. Pro tak dlouhé čekání byly dva důvody. Knihy v této edici se snažíme vydávat k vybrané jubilejní události, a protože italská legie vznikla jako poslední a své úspěšné bojové vystoupení měla až v průběhu léta a podzimu 1918, bylo vydání prvních „italských pamětí“ plánováno na rok 2018. V tento jubilejní rok však bylo různých akcí a aktivit velké množství. Slavili jsme nejen sto let republiky, ale také století od bojů u Bachmače, čeljabinského incidentu, ozbrojeného vystoupení proti bolševikům a bojů v Povolží v Rusku, boje v Alsasku a u Terronu a Vouziers ve Francii, boje na Piavě a Doss Altu v Itálii a zabezpečení hranic nového státu. Zkrátka toho bylo tolik, že se ani vše plánované nestihlo zrealizovat. O to více potěšily kladné reakce na akce uskutečněné.

Náš dluh italským legionářům tak splácíme nyní. A opět je tak činěno k dalšímu stoletému jubileu – k výročí bojů na Slovensku. Zde k různým střetům a šarvátkám se sousedním Maďarským docházelo nepřetržitě od vyhlášení Československa, ale po vzniku Maďarské republiky rad bylo jasné, že dojde k válce. Ta se nakonec odehrála mezi dubnem a červencem 1919 a početně slabé a špatně vyzbrojené čs. jednotky čelily dobře vybaveným Maďarům. Svůj úkol zvládly, byť s velkými ztrátami, se ctí. Legionáři z Itálie na tom měli nemalý podíl.

To vše, a samozřejmě mnohem více, zachytil Josef Dudek na stránkách svého deníku. Je v něm zachycen jak přerod brance rakousko-uherské armády v bojovníka za československou samostatnost, tak stesk po domově a těžký život na ruské, italské a slovenské frontě. Věřím, že jeho svědectví zaujme širokou čtenářskou obec, protože ač se jedná o zážitky z války, je zároveň vřelým lidským příběhem.

*plk. v. z. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D.
předseda Československé obce legionářské*

Milí čtenáři,

v rukou právě držíte deník mého dědečka Josefa Dudka. U dědečka Dudka v Sychotíně jsem od malička trávil spolu se svou sestrou a bratrancem Jirkou letní prázdniny. Z té doby jsou i mé nejstarší vzpomínky. Dědeček byl nesmírně laskavý, pracovitý a klidný člověk. Nepamatuji si, že by na někoho někdy zvyšoval hlas. Přesto měl přirozenou autoritu u nás dětí, u svých žáků i ostatních lidí, kteří ho znali a přišli s ním do styku. Dědeček nás také už jako malé zapojoval do práce. Uklízeli jsme posekané dříví, sbírali jsme na zahradě chrousty, nosili dědovi oběd, když pracoval v lese na průklestu stromů. Učil nás znát hodiny, četl nám, každý den jsme museli napsat aspoň pár řádek do deníku, abychom prý přes prázdniny „nezvlčili“ a všechno nezapomněli.

Později, když k nám dědeček s babičkou Františkou začali v zimě jezdit do Prahy, provázel nás děti po památkách. Hledali jsme domovní znamení, počítali věže (je-li jich sto). Nejvíc jsme se těšili na závěr vycházky, která končila v hospodě - dědeček si dával „frťánka“, my dostali párek.

A ještě později, již jako vdaná jsem se svým mužem navštěvovala dědečka v Sychotíně. Ten se nám jednou zmínil, že si psal za první světové války deník a že ho má ještě schovaný, ale že je ve špatném stavu. Půjčili jsme si ho a nechali jej v Praze převázat. Moje matka Jarmila přemluvila dědečka, aby ve psaní pokračoval. Po jeho smrti v roce 1981 přepsala deník na stroji. V roce 1997 ho poslala do soutěže vzpomínkových a historických prací, kterou pořádaly Český svaz bojovníků za svobodu a Historický ústav AČR. Deník Josefa Dudka vyhrál 1. cenu. K slíbenému vydání tiskem tenkrát však z finančních důvodů nedošlo.

Jsem proto vděčná Československé obci legionářské, že se zasadila o vydání deníku a že tak můžeme zanechat nejen svým potomkům památku na život jejich předka, ale celé republice vzpomínku muže, který neváhal nasadit svůj život v boji za její samostatnost.

Jana Pavelková
vnučka Josefa Dudka

ÚVODEM

Tyto zápisky jsem začal psát, přesněji řečeno přepisovat, v roce 1927, kdy jsem učiteloval na měšťanské škole v Olešnici na Moravě. Bydlel jsem s manželkou a dvěma dětmi v Sychotíně, kde jsme si v roce 1922 vystavěli domek na zahradě manželčiny rodičů. Už když jsme se tam nastěhovali, pocítil jsem nevěli pana inspektora: proč prý nebydlím v místě školy, kde jsem vyučoval, tj. v Kunštátě, jak žádá předpis. Odpověděl jsem, že mám do Kunštátu celých 9 metrů, tj. přes šířku bývalé staré silnice, která dodnes tvoří hranici obou katastrů. Bylo to směšné.

Do Olešnice mě vypudil pan inspektor, když jsem provedl „hloupost“, že jsem složil zkoušku způsobilosti pro měšťanské školy prvního odboru a kromě toho i z němčiny, když na kunštátské měšťance nebylo učitele s touto kvalifikací zapotřebí. Podle pana inspektora mě potřebují v Olešnici. Další příčinou nevěle pana inspektora bylo, že jsem podvkrát odmítl žádat vojenskou správu, aby mě povolávali na vojenské cvičení o prázdninách. Tvrdil jsem, že mám na prázdniny právo jako každý učitel-nevoják.

A tak jsem do Olešnice docházel pěšky, protože jiné spojení nebylo a na kolo je cesta kopcovitá. Tak jsem si v Olešnici najal světničku a domů jsem chodil jednou za týden. Abych se nenudil, pustil jsem se do psaní válečných pamětí. K ruce jsem měl zápisníčky z celé války, řadu úředních dokladů, korespondenci a stále ještě živé vzpomínky. Podle těchto dokladů jsem si vždy napsal za určité období koncept a ten pak přepisoval do této knihy. Nepodařilo se mi však tyto zápisky dokončit, ba ani zcela přepsat už připravené koncepty. Školní rok skončil a já jsem žádal na vypsání konkursu na měšťanskou školu do Letovic a o prázdninách jsme svůj domek pronajali a přestěhovali se do Letovic. A to byl na dlouhá léta konec zápiskům, nebylo na ně kdy.

Zápisky i s doklady ležely celá desetiletí v psacím stole v podkroví v Sychotíně.

V roce 1933 jsem dostal místo na měšťance v Boskovicích. V roce 1939 se do našeho domku nastěhovala manželčina sestra, která byla i s manželem vypuzena ze Slovenska. Jak to souvisí s těmito zápisky?

Přišla okupace, fašistický teror, já jsem byl propuštěn na předčasný odpočinek. Švagrová trnula strachy, že má příbuzného legionáře a hleděla zahladit všechny stopy o tom. A tak jednoho dne zabalila tuto knížku i s doklady, které se jí zdály nebezpečné, do bedničky a zakopala do zeleninového záhonku. Naštěstí jsem za několik dní přijel, jezdil jsem do zbraslaveckého mlýna, k Hamerským, vyměňovat pšenici za mouku, a když mi švagrová, celá ustrašená řekla, co udělala, tak jsem krabici vykopal, vybalil a na kamenech usušil. Naštěstí papír i písmo knížky i konceptů zastaly téměř zachovány. Horší to bylo s fotografiemi a některými doklady. Mnohé se zcela rozsypany.

Švagrová se uklidnila, když jsem jí řekl, že okresní hejtman Dr. Rudolf ví, že jsem byl legionářem, že dokonce učím v různých kursech němčině, ale ještě měla strach z rakouské šavle, která byla zastrčena za krovem. Kvůli jejímu pokoji jsem ji zakopal za plotem zahrady, když někam odešla. A zase „vzpomínky“ odpočívaly.

V roce 1961 manželka onemocněla ochrnutím následkem výronu krve do mozku. To už jsme všichni zase byli ve svém domku v Sychotíně a já v důchodu. Téměř 13 let jsem dělal ošetřovatele a vedl domácnost, než zemřela 7. XI. 1973. Posledních 10 let jsme s manželkou jezdili na zimu do Prahy k dceři Jarmile. Tam byla zima pro nás snesitelnější.

Jak došlo k pokračování v psaní vzpomínek?

V létě 1974 mě v Sychotíně navštívila vnučka Jana z Prahy se svým nápadníkem. Jednoho dne jsem se v rozhovoru zmínil, že mám torso svého deníku z první světové války. Mladí projevíli zájem, a tak jsem jim deník ukázal. A oni abych jim jej dal přečíst. Tak se stalo, že si jej odvezli do Prahy. Když pak jsem na podzim přijel zase na zimní pobyt, dostal jsem deník v nové vazbě, takže na něm jeho pobyt v zemi nebyl příliš patrný.

Udělal mi tím radost a zároveň dodali odvahy, abych se pokusil deník z války dokončit. Čas i doklady k tomu mám. Jenže si musím opatřit druhou knihu.

ODJEZD

Byl jsem přímým účastníkem světové války v letech 1914–1919. Přinesl jsem si mnoho dojmů, poznámek i památek. Zde se chci pokusit shrnouti vše v souvislý celek. Není určen pro veřejnost jako spíše pro památku svým dětem, aby si mohly učiniti představu o tom, jak žili jejich otec a matka v době velikého dramatu, čím tloukla jejich srdce, kdy jich ještě nebylo.

Světová válka vypukla dne 28. července 1914, měsíc po atentátu sarajevském, jemuž za obět padl obávaný následník rakouského trůnu František Ferdinand d'Este se svou manželkou. Zastihla mě doma v Petrově na prázdninách, když jsem byl absolvoval III. ročník učitelského ústavu v Kroměříži. Neměli jsme u nás doma ani ponětí, co se děje ve světě, neboť naši novin neodebírali a já se dosud o veřejné záležitosti nestaral. Byl jsem sice na jaře u odvodu, ale pustili mě, a proto jsem si nedělal starosti. Když pak v naší vesnici dostali vojáci první povolávací lístky, aby se do 24 hodin hlásili u svého pluku, zavládla stísněná nálada. Všichni litovali postižených a jejich rodin. V Sulíkově byla právě pouť, ale nálady pouťové nebylo. Zvláštním se mi zdálo, že vojáci, třeba že prošli rakouskou vojenskou výchovou, nejevili pražádné chuti a odvahy Srba rozsekati, jak prý tomu bylo v r. 1866 ve válce proti Prusku. Tehdy, jak říkali tatínek i maminka, kasali se naši vojáci, že Prajza zaženou čepicemi.

Po odchodu těchto prvních zavládlo ve vsi dusné ticho. Zpráv ze světa nebylo, jelikož nikdo v obci novin neodebíral, ani nečetl. Hladina se však rozvířila, když byl v obci vylepen císařský manifest *Mým národům* a hned nato vyhláška o všeobecné mobilizaci. Zároveň jsme zvěděli, že do války zasáhly po boku Srbska Rusko, Francie a Anglie, s Rakouskem pak vstoupilo do boje Německo. To už bylo nářků a proklínání ve vsi. Tehdy odcházelo mnoho mladých mužů. Svobodných i ženatých. Celá vesnice se shromáždila, aby je vyprovodila. Hudbu však jim nezahrála, jako by se na dobré občany patřilo, „Zachovej nám Hospodine“, ale poslední, co slyšeli, bylo „Kde domov můj“.

Naše rodina tentokrát ještě nebyla postižena. Starší bratr Jan a já jsme sice byli na jaře u odvodu, ale nevzali nás. Zato tatínek dostal lístek, aby ten a ten den dopravil mladou Hnědku do Brna k dispozici vojenské správě. Nebylo to příjemné, ale jen když alespoň nemusil nikdo z rodiny a blízkých příbuzných.

Byly to smutné žně v Petrově. Mnoho hospodářů odešlo a práce ponechána byla ženám a dětem. Nejhůře snad na tom byla naše sousedka Štarhová. Ležela nemocná s nemluvnětem a nejstarší z 5 dětí bylo osmileté děvče. Vypomáhali jsme, co jsme mohli, takže úroda se jakž takž dostala pod střechu. Ze světa přicházely zprávy velmi podivné. Noviny psaly jen o vítězstvích, mezi lidem se však vyprávělo o těžkých porážkách a ústupech c. k. armád. Všeobecné bylo mínění, že válce musí býti brzy konec. Vždy sám německý císař prohlásil, že bude válka skončena dřív, než listí ze stromů spadne. Než osud určil jinak.

Josef Dudek (první vlevo) se svými kamarády během studií v Kroměříži (archiv J. Pavelkové).

Začátkem války odjíždím do Kroměříže, abych dokončil studie ve IV. ročníku. Tam teprve jsem nabyl jakéhosi přehledu o událostech, jež přirozeně naši mladou vznětlivou mysl dráždily. Tak se dovídám o vítězstvích armád ruských a srbských, mezi studenty se projevuje nepokrytá radost nad neúspěchy rakouskými. Šeptem se vypravují různé příhody i anekdoty, v nichž se projevuje nechuť a odpor Čechů proti válce. Mluví se však též o persekuci jednotlivých osob českých, o zavřených studentech atp. Profesor Hořava nepřestává napomínati: „Myslit si můžete, co chcete, jen to nepovídejte nahlas. Nestojí to potom za to.“ Na nás studenty příznačně působí, jak velmi ochotně nám ohlašuje a ukazuje na mapě, když Rusové postupují.

Najednou se se mnou svět zatočil. Rakousko potřebuje další vojáky, a proto volá k odvodu ty, kteří byli na jaře propuštěni. A tak jsem v polovici září odveden. Se smířenými pocity jsem odcházel od odvodní komise. Na jedné straně jakési sebevědomí, že jsem přece vojákem, ale mocněji vyvstává nechuť a odpor proti vojančení vůbec. K tomu pak se přidružují obavy o budoucnost, jak dostudují. Že bych snad měl přijít do pole, mi na mysl nepřišlo, ježto jsem sdílel všeobecné mínění, že bude po válce, než nás vycvičí.

A tak 26. října 1914 rukují k 8. pluku do Brna. Bratr Jenda je též odveden a nastupuje k 14. zeměbraneckému pluku rovněž do Brna. Tak jsme si to líbovali v létě, že nemusíme na vojnu, a teď najednou oba dva. Neuvědomujeme si dosud dosah toho všeho, loučíme se poměrně lehce, neboť jdeme s jistotou téměř, že se zase brzy vrátíme. Tatínek však zle žehrá na vojenskou správu a velmi nespokojeně a neuctivě se vyjadřuje o vládnoucím systému, zejména o císaři samém. Dodnes se divím, že nebyl stíhán. Nebylo asi žalobce. „Pročpak si nevezmou nás staré,“ říkával, „my už nemáme co ztratit, ale mladé lidi mají nechat žít. Své záležitosti ať si vyřídí sami mezi sebou, ať nepošílají za sebe jiné se bít.“

Tak jsem se ocitl v Králově Poli ve škole proměněné v kasárny. Jsem v oddílu „jednorozných dobrovolníků“, cvičím v civilu, jelikož nás nemají do čeho obléci. Není nám špatně, třebaže ve volných chvílích přicházejí vzpomínky a s nimi osamělost, tesknota, či jak bych to nazval.

Vzpomínám, ne však tak na domov, jemuž jsem značně odvyklý, ale na ni, na Fandu Chmelovou, dívku mých snů. Známe se od školních let. Známost se změnila v lásku. Mám ji rád. Má ona ráda? Snad. Nevím. Její bratr Vojtěch je zde se mnou. S ním pokouším se mluvit o ní. Zdá se mi však, že nemá pochopení ani chuti. Jsem tedy sám se svými myšlenkami a touhami. Trpěl jsem tím, ale myslím,

že to byla jen myšlenka na ni, co způsobilo, že jsem zůstával, když kamarádi večer sháněli partu k holkám.

Po několika týdnech rušného života vojenského, vyplněného výcvikem, a mohu říci, i s jistou dávkou bezstarostnosti, kdy jsem jakž takž začal rozeznávat různé stupně vojenských hodností, shromáždili nás „jednoročáky“ na dvoře dělostřeleckých kasáren v Brně, že pryč k presentaci, tj. konečně lékařské prohlídce. Vojenský lékař, dle mluvy Čech, vyptává se na stáří, povolání apod. Prohlíží mě, prohlašuje za „untauglich“¹ – snad pro vadu oční – měl jsem právě slabý zánět očních spojivek či co. Zkrátka byl jsem propuštěn. Když jsem později o tom všem uvažoval, nabyl jsem přesvědčení, že tento český lékař konal svou národní povinnost, že pomáhal takto svým soukmenovcům ze spárů dvouhlavého orla. Vždyť nás tenkrát šlo z Čechů skoro polovina do civilu.

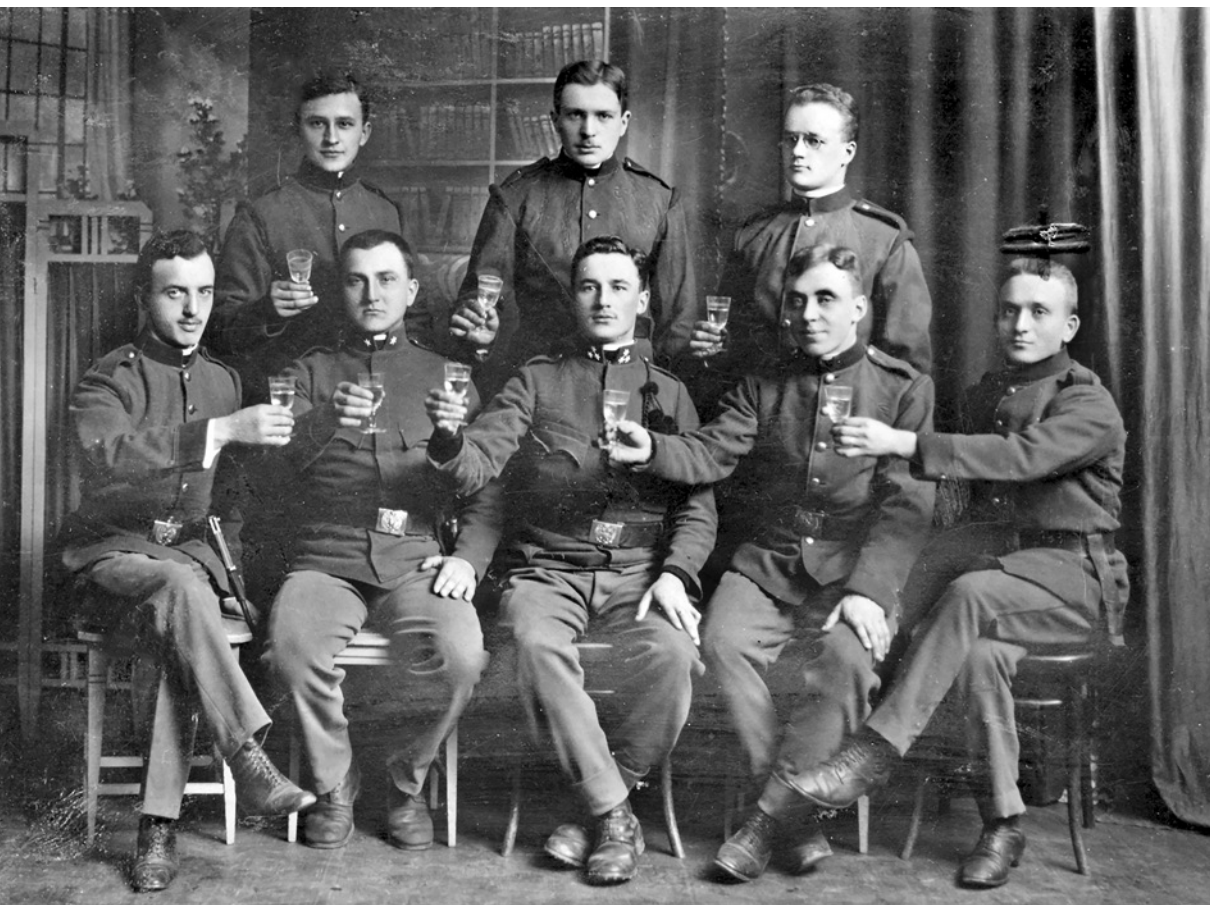
Na rozloučenou se dáváme fotografovat. Při návratu z vojny stavuji se u rodičů Fandy – za záminku mám vyřízení pozdravu od Vojtěcha. Byla ráda, že mě pustili. Blaží mě to vědomí, že mě snad přece má ráda.

A tak začátkem prosince jsem již zase v Kroměříži a doháním, co jsem zameškal. Trochu mi vadí ten neduh oční, a proto nosím černé brýle.

O Vánocích jsem doma. Bratr Jeník přijel se rozloučiti, neboť po svátcích odjíždí do pole. Naposledy bere oblíbenou harmoniku a zpívá: „... kde já svoje mladé kosti složím...“, a maminka pláče. Cestou do Kroměříže vyprovázím s tatínkem Jeníka, který s praporem odjíždí z Brna do pole. Na Velkém náměstí před zraky celého praporu slouží brněnský biskup polní mši, nadšenými slovy a špatnou češtinou nabádá vojáky ke statečnosti, kropí svěcenou vodou vojsko i jeho zbraně, svolává na ně boží požehnání a modlí se za vítězství císařsko-královských zbraní. Čtyřstupy odcházejí na nádraží a po obou stranách jdou příbuzní vyprovázející své muže, otce, syny, milence. Hudba vpředu hraje řízný pochod, vojáci však zasmušile mlčí. Poslední políbení, poslední stisk ruky, poslední s Bohem, a již jsou za vraty nádraží. Před nádražím dav lidu se slzami v očích, s proklínáním na rtech.

Jedu do Kroměříže. Tam vidím obraz války. Každý měsíc odchází z kasáren „marška“ (polní pochodový prapor o asi 700–1000 mužích) na bojiště, scény loučení se opakují. Brzy po Vánocích došly transporty raněných z bojů v Karpatech.

¹ Neschopný.

Prvním odvodem v roce 1914 pro vadu očí Josef Dudek (první zprava) neprošel, přinesl si ale aspoň fotografii na památku (archiv J. Pavelkové).

Hrozná podívání. Občané je pomáhají nositi na nosítkách z nádraží přes město do baráků a do kasáren. Popelavé obličej, zapadlé oči, vyhublé a zarostlé tváře, oblek špinavý, zablácený, zakrvavený. Smutný obraz zvyšují každodenní pohřby vojenské. Z počátku byli pohřbíváni zemřelí vojáci s vojenskými poctami: s doprovodem a hudbou, ale brzy vzrostl počet obětí tak, že pohřbívání dalo se nadále ve vši tichosti, aby lid nebyl drážděn. Hromadný rov na hřbitově u Vázan roste a roste donekonečna.

S netajenou radostí jsou však přijímány zprávy z bojiště. Srbové hrdinně obhájili svých hranic, ruský „parní válec“ se valí ke Krakovu, obklíčil Přemyšl, přelévá se přes Karpaty do Uher. Denně prohlížíme mapu bojišť, na nichž ochotný obchodník za výkladem praporečky označuje postavení armád. Náš cvičný učitel

Jan Berák, který leží raněn ve zdejší nemocnici, vypravuje nám, kteří jsme jej přišli navštívit, s jakou radostí se čeští vojáci od „nepřítele odpoutávají“.

Tyto události a okolnosti dávají nám mnoho látky k přemýšlení. Výsledek úvah bývá asi takovýto: Aby bylo brzy po všem a aby to Ústřední mocnosti, tj. Rakousko s Německem, projely. Divné bylo to naše vlastenectví! Programu národního však jsme neznali také. Jen jakýsi instinktivní odpor proti Rakousku, proti Němcům a Maďarům a sympatie k Rusům, Srbům, Polákům a vůbec všem Slovanům. Zvláště s Poláky, kteří do města přišli jako uprchlíci z Haliče, uzavíráno bylo přátelství. Jednou z toho vzniklo dokonce sročení českých studentů na náměstí, jež se tak ujalo polského gymnazisty, který byl v Zámecké zahradě insultován jakýmsi buršákem.² Policie nás rozehnala, začalo vyšetřování, ale pak to usnulo. Jenom páni profesori znovu a znovu napomínali k opatrnosti v projevech. Prý je všude plno špiclů. Zato ve smyslu rakouského patriotismu k nám málo hovořili – a vyzozorovali jsme, že plní jen povinnost. Výsledky se ovšem brzy objevily. Sbírký na Červený kříž byly hubené, zato dar Ústřední matici školské nám vynesl krásný diplom.

Řady naše v ročníku řídnu. V březnu a dubnu 1915 odcházejí odvedenci 1895 a 1896 po válečných maturitách. Ostatně s učením je to všelijaké. Jsou jiné a živější zájmy. V květnu máme maturitní písemky.

Dobře dopadly, ale radosti není. Kolo osudu se otočilo. Zase jsou odvody. Činím vše možné, abych vypadal „bledě“ (černá káva s křídou, cigarety, bdění), ale nic naplat. Jsem odveden. Naše domácí nade mnou zaplakala. Napsal jsem si do zápisníčku:

„O svatodušních svátcích 1915 mě znovu odvedli. Přece mě to neminulo. Jsme tedy od nás již 3 vojáky. Mladší bratr Toník rukoval v dubnu t. r. Tři bratři, sotva jsme rozpjali křídla k životu. Těžko je mi opouštět domov tak mlád a jít vstříc nejisté budoucnosti. Co mě čeká? Co tomu řeknou rodiče, kteří mě po léta na studiích dosti těžce vydržovali a o nás všechny se tak starali?“

Těžko, mnohem tíže je mi při pomýšlení, že musím opustit ji, svou Fandu. Což není snadnější opustit rodiče, jimž jsem za jejich lásku a péči splácel dětin-skou láskou a vděčností, snaže se jim jen radost působit, a kterým zůstává uznaná zásluha, že vychovali zdárné děti, než opustit děvče, jež svou první a veškeru lásku,

² Označení člena německého vysokoškolského spolku (německy *Burschenschaft*).

jak jsem přesvědčen, věnovala mně, jenom mně, a která mi věří přes to, že my studenti požíváme pověsti přelétavých ptáků. A toho ti, Fando, nikdy nezapomenou. Láska naše trvá již léta, a přece nezevšedněla, ale roste a kvete dál. A nyní, kdybych konečně mohl se jí věnovat, mohl se jí za její lásku odměnit, musím na vojnu, do války. Její láska a víra to bude, jež mi bude v těžkých dobách útěchou, jež mě bude sílit. Tvůj Pepouš, Fando, zůstane Tvým navždy!!!“

Ústní zkoušky maturitní byly uspišeny. Byly stanoveny na polovici června. Doháním, čeho snad ještě třeba. Myšlenky se však honí již jinudy. Myslím na osud svých bratří. Jenada byl zajat v Karpatech, když Toník nastupoval službu, a z domu právě mi píše, že byl na Rusku zajat i Toník. Já pak mám předvolání ke 14. zeměbranceckému pluku, jehož kádr byl přeložen z Brna mezi Němce do Tyrol, poněvadž se jako většina českých pluků ukázal nespolehlivým ve smyslu rakouském.

Dne 15. června 1915 maturuji. Jelikož jsem měl písemky dobré a ve většině předmětů po všechna léta na ústavě jsem byl chvalitebný, maturoval jsem ústně pouze ze dvou předmětů, a to z matematiky a fyziky. Za chvíli jsem byl hotov. Po maturitě ještě večírek na rozloučenou – cvičný učitel p. Heinisch a profesorka Zapletalová flámují s námi odvedenci až do rána. A již odjíždím na prázdniny, domů. Budou krátké, poněvadž sám císař pán, jak jsme říkali, nám je zkazil a o místo se postaral.

V neděli 20. června jsem se šel rozloučit s Fandou. Jdeme procházkou Vápenic k Petrovu. Tam jí zpívám: „Keď já smutný půjdeme na tu vojnu...“ Jsme oba smutni, téměř bez řeči. Teď, když se máme rozejít vstříc nejisté budoucnosti, vyznáváme a slibujeme si lásku a věrnost. Fanda mi píše do zápisníčku:

„Až budu v dáli od Tebe žítí,
Ty příteli milný,
a Tebe nebudu zříti,
Pepouši můj rozmilý,
pak pohleď sem v to mrtvé písmo,
jež ruka má byla napsala,
a věř, že ta, jež Ti byla blízko,
i v dáli Ti věrnou zůstala.
Vzpomínej!!! Tvá Fanda.“

Večer pak připisuji: „Dnes poslední den mých kratičkových prázdnin, den rozloučení. Nikdy jsem nemyslel, že se takto budu loučit s Fandou. Snad se vrátím,

možno že i ne. Buď s Bohem. Naši lásku však ani vzdálenost, ani doba nezničí. Tak jsme si řekli a slíbili. To bude má útěcha.“

Maturitní fotografie Josefa Dudka, červen 1915 (archiv J. Pavelkové).